

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
YIL 10, SAYI 20, BAHAR 2024

Dr. Mahmut DELEN

MEB
Öğretmen
Tokat/TÜRKİYE
mahmuddelen@hotmail.com
ORCID

**KÜRESELLEŞME OLGUSU
BAĞLAMINDA HALK KÜLTÜRÜ**

**FOLK CULTURE IN THE CONTEXT
OF GLOBALISATION**

Makale Türü: Araştırma Makalesi	Article Information: Research Article
Yükleme Tarihi: 27.01.2024	Received Date: 27.01.2024
Kabul Tarihi: 17.04.2024	Accepted Date: 17.04.2024
Yayımlanma Tarihi: 30.04.2024	Date Published: 30.04.2024

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atf/Citation

Delen, Mahmut, "Küreselleşme Olgusu Bağlamında Halk Kültürü", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Yıl 10, Sayı 20, Bahar 2024, s. 295-305.

Delen, Mahmut, "Folk Culture in the Context of Globalisation", *Hikmet-Journal of Academic Literature*, Year 10, Volume 20, Spring 2024, p. 295-305.

10.28981/hikmet.1426555

Dr. Mahmut DELEN

KÜRESELLEŞME OLGUSU BAĞLAMINDA HALK KÜLTÜRÜ

FOLK CULTURE IN THE CONTEXT OF GLOBALISATION

ÖZ

Küreselleşmenin etkileri ile dünyanın hemen hemen her yerinde çeşitli değişimler yaşanmaktadır. Bu değişim, pek çok alanda gelişim olarak nitelenebilecek çeşitli faydalar sağlasa da kültürel alanda deformasyona sebep olmaktadır. Dünyanın küçük bir köy gibi ele alınmasını öngören küreselleşme, yerkürenin çeşitli yerlerinde çok çeşitli biçimde doğal şekilde oluşan halk kültürünü de tesiri altına almaktadır. Halk kültürü, canlı bir organizma gibi mütemadiyen değişmektedir. Bu özelliğinden yola çıkılarak halk kültürünün farklı dönemlerden geçerek başkalaşmasının doğal olduğu ve bu dönemin de kendi halk kültür verimlerini oluşturacağı öne sürülse de araştırmada günümüzdeki teknolojik imkânların sürati dolayısıyla doğal olmayan bir süreç yaşandığı ileri sürülmüştür. Bu bağlamda hem halk kültürünün mevcut özgünlüğünün korunması hem de eğitim süreçlerinde her topluluğun birbirine benzemeyen orijinal yönlerini kaybetmemesini sağlamak gereklidir. Bu korunmanın sağlanması için de şüphesiz eğitim-öğretim kurumlarının önemi büyüktür. Söz konusu kültürel kayıpları engellemek için halk kültürü öğretimini formal ve informal şekilde gerçekleştirerek bu vasıta ile eğitim öğretim süreçlerini tekrar ele almanın faydalı olacağı değerlendirilmiştir. Araştırmada literatürde daha evvel kaleme alınan çalışmaların taraması yapılmış, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile çalışma ortaya konmuştur. Bu analizler neticesinde ayrıca küreselleşmenin etkileri ile ilgili çalışmalar da incelenerek küreselleşmenin olumlu ve olumsuz olarak nitelenen etkilerinin halk kültürü üzerine muhtemel tesirleri kritize edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Kültürü, Küreselleşme, Halk Kültürü Öğretimi, Eğitim.

ABSTRACT

With the effects of globalisation, various changes are taking place almost everywhere in the world. Although this change provides various benefits that can be described as development in many areas, it causes deformation in the cultural field. Globalisation, which envisages the world to be treated as a small village, also affects the folk culture, which is naturally formed in various parts of the globe in a wide variety of ways. Folk culture is constantly changing like a living organism. Based on this feature, although it is suggested that it is natural for folk culture to metamorphose through different periods and that this period will create its own folk culture products, it has been argued in the research that an unnatural process is experienced due to the speed of today's technological possibilities. In this context, it is necessary both to protect the existing originality of folk culture and to ensure that each community does not lose its original aspects that are not similar to each other in educational processes. Undoubtedly, educational institutions are of great importance to ensure this protection. In order to prevent these cultural losses, it was evaluated that it would be useful to reconsider the education and training processes by realising folk culture teaching in formal and informal ways. In the research, the studies previously written in the literature were reviewed and the study was revealed by document analysis from qualitative research methods. As a result of these analyses, studies on the effects of globalisation were also examined and the possible effects of the positive and negative effects of globalisation on folk culture were tried to be criticised.

Keywords: Folklore, Folk Culture, Globalisation, Folk Culture Teaching, Education.

Giriş

Küreselleşme, son dönemlerde dijitalleşme kavramının gölgesinde kalmış gibi görünse de halen tüm dünya için önemli tartışmaların odağında bulunan bir kavram olarak ifade edilebilir. Küreselleşme; kitleler ve coğrafyalar arasında iktisadî, teknolojik, siyasî ve kültürel ilişkilerin etkileşiminin öngörülemez şekilde artarak millî hüviyetlerin zayıflaması ve bu doğrultuda küresel vatandaşlık fikrini geliştiren süreçlere dair geniş kapsamlı bir kavramdır (Karabağ, 2006, 151). Bayar (2008) da küreselleşmeyi dünyanın muhtelif yerlerinde hayat süren insan ve topluluklar arasındaki etkileşim derecesinin bağımlılık boyutunda artması olarak tarif etmiştir. Atasoy - Kuter'e (2005) göre ise küreselleşme, serbest satışın olduğu global piyasa erklerinin merkezinde olduğu bir dünya tasviri olarak insanların varlığından daha önemli duruma gelmiştir.

Küreselleşmenin modern bir kavram olarak bilindiği söylenebilir. Zira bu kavram, 1960'lardan itibaren kullanılmaya başlanmıştır (İçli, 2001, 163). Ancak küreselleşmeyi ontolojik olarak çok daha eski dönemlere götüren araştırmacılar da vardır. Küreselleşme üzerine yapılan çalışmalardaki mühim ihtilaflardan biri, küreselleşmenin neşet ettiği vakit ile ilgilidir. Bununla ilgili üç farklı görüş vardır. İlkine göre insanoğlunun dünya macerası başladığından bu yana küreselleşmeden bahsedilebilir. Dolayısıyla küreselleşme, 5000-10000 yıldan beri varlığını sürdürmektedir. İkinci yaklaşımda küreselleşme, kapitalizm ve modernleşme ile ortaya çıkmıştır ve 500 yıllık bir zamana dayanmaktadır. Üçüncüsüne göre ise küreselleşme, endüstri ve modernleşme sonrası veya kapitalizmin yapılanması sonucu oluşmuştur. Yani yaklaşık 50 yıl önce görünür hale gelmiştir. 1980'li yıllardan bu tarafa neoliberal politikarla uluslararası hüviyete bürünen sermaye, yeni kalıplar ve açmazlar oluşturmakla kalmamış; devletin kurumsallaşması ve devletlerin birbiri ile olan ilişkisi üzerinde büyük değişimlere sebep olmuştur (Konak, 2012). Bu değişimlerin sebeplerinin başında küreselleşme telakkisinde millî hususiyetler taşıyan devletler ve toplulukların ayrıcalıklı bir konumda olmaması gelmektedir. Ulusal zaman ve mekân içerisinde yer alan toplumsal ilişkiler, ayrıcalıklı olması bir yana dursun artık alelade bir durum olarak görülmeye başlanmıştır (İçli, 2001, 163). Dolayısıyla bu durumun önüne geçmek için halk kültürünün en rafine örnekleri, tekrar meydana çıkarılarak farklı yönleri ile ortaya konmalıdır. Bu rafine örnekler elde edilirken de mutlak surette halk kültürünün membar olan yerlerdeki unsurlar ortaya çıkarılmalıdır. Geleneklerini koruma hususunda daha dirayetli olduğu düşünülen kırsal kesimlere bu bakımdan odaklanılması gerekir. Zira halk tabakasının çok uzun bir geçmişe dayanan birikim mirasını devralarak sürdürdüğü kültür, kesintiye uğramadan halk verimlerini üreten bir hüviyet göstermektedir. Kabaklı (1973, 75)'ya göre de aydın ve üst tabakanın yenilik, başkalık ve moda peşinde millî özden uzaklaşması, bulunduğu çevre itibarıyla daha kolaydır. Oysa kara budun diye ifade edilen halk tabakası, kendi töre ve geleneklerini büyük bir dirençle korumaktadır. Coşkun (2019, 163) da benzer bir görüşle kentteki kültürel yapının halk kültürünü yansıtmakta yetersiz kaldığını değerlendirmiştir. Belirli bir süzgeçten geçirilmiş, formel bir yapıya sahip olan ve rafine edilmiş olarak nitelendirilebilen kent kültürü, tam olarak halk kültürünü ifade etmemektedir. Geleneksel bir temele dayanan ve özgün olan halk kültürü, her nerede ortaya çıkmış olursa olsun mahallî bir kökene dayanır.

Günümüzde binlerce yıllık insanlık birikimini içeren kültür aktarımı, küreselleşmenin etkisi ile kesintiye uğrama tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu tehlikenin en büyük sebebi olarak doğal kültürel ortamın dış etkilere sınırsızca maruz kalması gösterilebilir. Bu bağlamda halk kültürünün yaşatılması ve aktarılması için var olan durum doğru analiz edilerek mevcut koşullara uygun bir aktarım yöntemi geliştirilmelidir.

Araştırma, insanlığın birikimini gelecek kuşaklara kültür yoluyla aktaran insanoğlunun şahsî ve toplumsal tecrübesini en doğal biçimi ile muhafaza ederek yansıtması ve geliştirmesinin sağlanması amacıyla halk kültürünün doğru şekilde aktarılmasını amaçlamaktadır. Söz konusu amaçla araştırmada mevcut durumun portresi ortaya konarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Doküman analizi deseni ile hazırlanan araştırmada literatürde daha evvel kaleme alınan çalışmaların taraması yapılmıştır. Taramalar neticesinde küreselleşmenin etkileri ortaya konulmuş; bu etkilerin halk kültürüne uzun vadeli etkileri kritize edilmeye çalışılmıştır. Sonrasında alandaki eksiklikler belirlenmeye çalışılarak halk kültürü aktarımı için nelerin yapılabileceği önerilerle sunulmuştur.

Küreselleşme

Küreselleşme, mahallî ve evrensel manada her iki tarafa doğru sürekli gelişim gösteren bir süreçtir. Bu bağlamda küreselleşme durağan olmaktan çok devinimli bir kavram ortaya koymaktadır. Küreselleşme, söz konusu hareketliliği ile gün geçtikçe yerkürenin muhtelif sahalarını tesir altına almayı sürdürmekte ve böylece kendisine eklediği yeni unsurlar ile mevcut yapısını sürekli yenilemektedir (Bayar, 2008, 25). Sürekli yenilenen küreselleşmeyi bu dinamik yapısından kaynaklı olarak her güncel soruya cevap veren sosyal bir reçete addederek ona sıkı sıkıya bağlanmanın gerekliliğini savunanların yanı sıra küreselleşmeyi her yönü ile olumsuz olarak niteleyip, ona her şeyiyle karşı çıkanlar da mevcuttur. Bazılarına göre küreselleşme, tüm yönleriyle tahlil edilirse önemli bir değişim ve dönüşüm aracı olabilir. Bu minvalde cevaplandırılması gereken temel sorunun olumsuz taraflarından zarar görmeden söz konusu süreçten nasıl faydalanılacağı ve bir dönüşüm imkânı olarak onun nasıl değerlendirileceği olarak ifade edilebilir. Küreselleşmenin değiştirdiği kitlelerin muhatap olduğu en önemli sorunun kültürel değerleri koruyarak günümüzdeki dünyanın gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip insanların ne şekilde yetiştirileceği olduğu söylenebilir (Çalık - Sezgin, 2005, 55). Balay (2004)'a göre de küreselleşmenin hem olumlu hem de olumsuz yönleri vardır. Olumlu etkilerinden biri olarak bilgi birikiminin alabildiğine arttığı bir süreci başlatması gösterilmiş; bu bilgi yoğunluğunun bilgi zenginliğini hayatın her alanına yaydığı belirtilmiştir. Ayrıca bilgilerin insanlığın faydasına sunuldukça gelişime kapı aralması, fark edilir bir rahatlama ortaya çıkarmıştır.

Küreselleşme, yaygın söylemde olduğu gibi dünyanın küresel bir köy olarak algılanmasına neden olmuştur. Bu çelişkili süreç, küreselleşmenin sadece ya da öncelikle ülkelerin ekonomik açıdan karşılıklı bağımlılıkları anlamına gelmesinden ziyade, yaşanan dönemde zamanın ve mekânın dönüşümünü de dikkate almayı gerektiren bir kavram olarak öne çıkmasını sağlamaktadır. Ekonomik olsun ya da

olmasın, çok uzakta meydana gelen olaylar, küreselleşmenin ve gelişen iletişimin etkisiyle önceki dönemlere göre daha doğrudan ve anında tüm dünyayı etkilemektedir. Öte yandan, bireyler olarak alınan kararlar, etkileri bakımından da küresel bir etkiye sahip hale gelebilmektedir. Örneğin insanların tatbik ettiği diyetler, dünyanın öbür ucunda hayatını gıda üreterek kazanan insanları etkileyebilmektedir. Buna karşın küreselleşmeden bir doğa gücüyümüş gibi bahsetmek de doğru değildir. Zira tüm sürece devletlerin ve iş çevrelerinin yanı sıra sosyal gruplar katkıda bulunmaktadır. Özetle küreselleşme, siyasî ve iktisadî etkilerin ortaklığından doğan girift süreçlerden meydana gelmektedir. İletişim teknolojisinin yaygınlaşmasının küreselleşme ile yakından bağlantılı olması, küreselleşmenin ekonomik alanın ötesine taşınmasını hızlandırmıştır. Ekonomik olarak alt seviyelerde olan coğrafyaları da kapsayan ve anlık olarak yürütülebilen elektronik iletişim, mahallî kurumları ve gündelik hayatı süratle etkisi altına almakta olduğu ifade edilebilir (Giddens, 2000'den akt. Zengingönül, 2005, 87-88). Günümüzde ise küreselleşmenin özellikle kültürel etkileri üzerine iletişimin olağanüstü hızla küresel ölçekte gerçekleşmesinin küreselleşmenin etkilerinin katlanmasına sebep olduğu değerlendirilebilir. Arslan (2016, 711)'a göre küreselleşme emperyalizmin yeni bir boyutu olarak ele alınmalıdır. Başta Amerikan kültürü ve ekonomisinin bütün dünyaya yayılma ve egemenlik kurma eğilimi şeklinde gözlemlenen küreselleşme, diğer yandan yerel ve bölgesel unsurların harekete geçmesi şeklindeki tepkisel sosyolojik hadiselerle de sebep olabilmektedir.

Küreselleşmenin ortaya koyduğu bu küresel kültür anlayışı, dünyanın gelecekte tek bir kültür şemsiyesi altında toplanmasını öngörmektedir. Buna bağlı olarak yerel değerlerin gün geçtikçe azalması da söz konusu olmaktadır. Özellikle medya ve iletişim araçları ile kurulan küresel kültür tasavvuru, günbegün insanları kendine bağlayarak uzaklaştırmaktadır (Ekmekçi, 2004). Küreselleşmenin getirdiği öne sürülen bu tek tip kültür için kültürün homojenleşmesi tanımı kullanılmaktadır. Holton'a (2013, 62) göre homojenleşme, Batılılaşmaya hatta Amerikanlaşmaya denk sayılmalıdır. Ancak küresel gücün Batı menşeli olması sebebiyle kültürel etkinin homojenleşme yönünde ortaya çıktığını iddia eden araştırmacılar olduğu kadar küresel gücün Batı dışına kayması, göç, iletişim gibi olanakların artması nedeniyle kültürel etkinin heterojenleştiği yönünde olduğunu savunan araştırmacılar da söz konusudur. Bu tartışma, küreselleşmenin gelişim ve değişim yönü hakkında hâlen devam etmektedir (İçli, 2001, 175).

Küreselleşmenin Etkilerinin Değerlendirilmesi

Küreselleşmeyi farklı boyutlarda olumlu ve olumsuz şekilde niteleyen görüşler mevcuttur. Küreselleşmenin bazı olumlu etkilerinin halkların hayatlarına doğrudan yansıdığı ifade edilebilmiştir. Örneğin Uslu Çetin'e (2015, 78) göre insanlar arasında hoşgörü ve yardımlaşma gibi olumlu yönde birtakım davranış değişiklikleri olmaktadır. Küreselleşmenin olumlu olduğu varsayılan diğer etkileri, Balay (2004) tarafından dört maddede sıralanmıştır. Bunlardan ilki, küreselleşme ile zaman ve mekân sınırlarının ortadan kalkmaya başlanmasıdır. İkincisi, insanlık için bazı ortak değerler oluşmaya başlamıştır. Üçüncüsü, insan hakları ile ilgili kavramlar yaygınlaştıkça, toplumlar yeni bir kimlik kazanmıştır. Kendine güvenen insanlar, hiç kimseye ve hiçbir kuruma tâbi olmamaya başlamıştır. Dördüncüsü ise yalnızca üst

sınıfları eğitmenin yetmediği, topyekûn kalkınmanın sağlanması için halkın en alt kesimlerine ulaşan bir eğitim düzeneği ile kitlesel olarak yetişmiş nitelikli bir nüfusa ihtiyaç olduğu gerçeği kavranmıştır.

Küreselleşme süreci, ayrıca uluslararası faaliyet gösteren işletmeler açısından da olumlu bir süreç olarak algılanmıştır. Küreselleşmenin etkileri ile yükselen liberalleşme, ülkelerin sınırlarını daha geçirgen bir duruma getirmiştir. Özellikle gelişmekte olan devletlerde bu durum çok daha fazla etkili olmuştur. Bu ise küresel işletmelerin bilgi, mal/hizmet ve sermaye geçişlerini daha kolay hale getirmiştir. Kaynak keşfi, sermaye transferi ve başka coğrafyalardan elde edilen kârları kendi ülkelerine rahatça transfer edebilme imkânı bulan şirketler, küresel pazarda daha da güçlü bir duruma gelmiştir. Bu sayede bu süreç içerisinde çokuluslu işletmeler, hem küreselleşme sürecinden olumlu manada etkilenmiş hem de küreselleşme etkilerini artırıcı bir rol oynamışlardır (Tağraf, 2002, 46).

Kârın en yüksek seviyede olmasını amaçlayan sermaye ile sermayenin tamamlayıcısı olan girişimciler, 1980'li yıllardan bu tarafa sadece üretim ve kârlılığı değil bunun yanı sıra pazarı da dünya ölçeğine çıkarmak istemişlerdir. Bu bakımdan küreselleşmenin ekonomik boyutunun öncü bir rol alması tesadüf sayılamaz. Ancak pazarın dışa açılma hareketlerini tetikleme, politik küreselleşmenin önünü açmıştır. Ekonomik küreselleşme bu bağlamda dünya ekonomisinde ortaklıklar teşkil ederek politik küreselleşmeyi oluşturmuştur (Aydemir ve Kaya, 2007, 279). Politik küreselleşme de en çok toplumsal alanları etkilemiştir. Bu bağlamda küreselleşmenin çalışmanın da konusunu teşkil eden eğitim alanında olumlu etkilerinin yanı sıra son derece büyük olumsuz etkilerinin olduğu söylenebilir. Balay (2004) tarafından listelenen olumsuz etkiler de şu şekildedir: Birincisi, küreselleşen dünyada güçlü devletlerle bütünleşmek zorunda kalan bazı ulus devletler, pek çok açıdan güçlü devletlerin etkisine maruz kalmıştır. Bunun sonucunda ulusal sınırlar anlamsızlaşarak milliyet fikrinin emperyalist amaçlar gereği güç kaybettiği görülmüştür. İkincisi, küreselleşmenin toplumları zıt yönlere çekmeye başlamasıdır. İlk yönde toplumlar yaklaşmış bütünleşirken, öteki yönde etnik ulusalcılık ile parçalanma sürecine sokulmuştur. Üçüncüsü, eğitim sürecine katılan insanların sayısının giderek artmasına karşın eğitimden yararlanamayanların sayısında bir artma olmasıdır. Dördüncü olarak ise sanayileşmesini tamamlamış ülkelerin zenginleşme ve refahının artması kadar, fakirlik ve sefaletin artımı da hızlanmıştır.

Küreselleşmenin Etkilerinin Halk Kültürü Bağlamında Değerlendirilmesi

Bu bölümde küreselleşmenin yukarıda sıralanan etkilerinin halk kültürü ile ilişkilendirilerek değerlendirilmesi gerektiği düşüncesiyle çeşitli bağlamlarda değerlendirmeler yapılmaktadır.

Küreselleşmenin teknolojinin de etkisi ile zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldırmasından bahsedilmektedir. Bu durumun ilk bakışta milletlerin kültürlerinin etkileşime girmesi gibi bir etkisinin olacağı düşünülebilir. Oysa halk kültürünün zaman ve mekânın varlığı ile anlam kazanarak çeşitlendiği düşünüldüğünde uzun vadede zaman ve mekân sınırlarının kolayca aşılabilmesinin halk kültür üretimini olumsuz etkileyeceği söylenebilir.

Küreselleşmenin insanlık için birtakım değerler ortaya koyduğu varsayımı ile ortak insanlık değerlerinin oluşacağı ve zamanla yaygınlaşmaya başlayacağı da öne sürülmüştür. Bununla birlikte insan hakları ile ilgili kavramlar üzerinden müşterek bir dil geliştirildiği de ifade edilmektedir. Böyle bir iddia, dünya milletlerinin kullandığı yeni hakkaniyet ve adalet dili hesaba katıldığında isabetli görülebilir. Oysa milletlerin binlerce yıllık birikimi ile bilhassa sözlü kültür ürünlerinin aktarımı ile ortaya koyduğu insanlık değerleri, yalnızca lokal bir öğreti bütünü olarak saymamak gereklidir. Türk kültürü özelinde bakıldığında İslam medeniyetinden ve sufi gelenekten de ilham alan halk verimlerinde başkalarının haklarını da kendi hakkı gibi gözetmenin önerildiği görülür. Bu bağlamda toplumların kazandığı öne sürülen yeni kimliğin, aslında halkların ürettiği adalet anlayışının karşısında çok da yeni bir söylem kazandırmadığı ifade edilebilir. Bu kimliğin kendine güvenen insanları, hiç kimseye ve hiçbir kuruma tâbi olmama konusunda yüreklendirdiği de varsayılmaktadır. Bunun ise insanın bireysel özgürlüğüne katkı bulursa dahi kolektif bilincine zarar verdiği söylenebilir. Dolayısıyla bu hususiyetin zamanla toplumsal dayanışma ve diğerkâmlık gibi değerleri esnetebileceği de varsayılabilir.

Küreselleşmenin olumlu etkisi olarak ifade edilen bir diğer alan ise eğitim alanıdır. Söz konusu ifadelerle göre küreselleşmenin etkisi ile eğitim, üst kesimlere özgü olmayı aşarak toplumun her kesimine hitap etmeye başlamıştır. Ancak eğitim olanaklarının yaygınlaşmasının olumlu etkisinin yanı sıra sektörlere ve buna bağlı olarak da halk kültürüne olan etkileri ifade etmek gerekir. Eğitim alan kişilerin fazlalaşmasının yedek işgücünü artırarak tarım toplumunun kontrolsüzce şehirleşmesine sebep olması çeşitli olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Eğitimin yaygınlaşması ile ilgili etkiler zikredilirken eğitimin yalnızca formal eğitim olarak değerlendirildiği de göz önüne alınmalıdır. Milletlerin binlerce yıldır informal biçimde eğitim süreçlerini bünyesinde yürüttüğü ve bir halk bilgisi oluşturarak kitleleri eğittiği de unutulmamalıdır. Özkul (2023)'a göre kültürün, şekil vericilik bakımından eğitimle benzer rollere sahip olduğu söylenebilir. İnsan, kültür kazanırken eğitim aldığı zamankine benzer olarak bir biçime kavuşmaktadır. Gerek geleceğe gerek yeniliğe dair alınan her eğitim, hem bir kültürel aktarım sürecini hem de bir eğitim sürecini ihtiva etmektedir.

Küreselleşme sürecinin çok uluslu şirketler lehine bir görünüm sergileyen tarafı da bir başka olumlu etki olarak zikredilmektedir. Ancak aynı sürecin sosyal ve kültürel anlamda pek çok olumsuzluğa sebep olduğu da dile getirilebilir. Halk kültürü bağlamında değerlendirildiğinde dünyanın her yerini ticaret için kullanan yüksek teknoloji sahibi firmalar, geçmiş zamanlarda olduğu gibi ağır ilerleyen kervanlarla kültür etkileşimi ile halk kültürünü besleyememekte, yalnızca amaca matuf olarak işlerini yaparak bölgelerden ayrılmaktadırlar. Benzer süreçler, çokuluslu devletlerin güçlenmesine, millî devletlerin ise kuvvetlerini yitirmesine neden olmuştur. Sonuç olarak da özgün kültürel verimler üreten milletlere sahip devletler güç kaybetmiş; buna bağlı olarak da halk kültürü olumsuz etkilenmiştir.

Söz konusu edilen etkilerin tamamının küreselleşmenin halk kültürüne dair etkisini doğrudan ya da dolaylı olarak ortaya koyduğu ifade edilebilir. Ulus devletlerin küreselleşmeye entegrasyon süreçlerinde halk katmanlarında oluşan değişimler, hem milli bilinç ve sömürülmeye mukavemet noktasında bir hassasiyet

oluşturmakta hem de yeni oluşan dengeler, halklar arasında yeni ayrışma hususları oluşturmaktadır denebilir. Bu durumun da kültür üretimlerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Küreselleşme olgusu; siyasal, kültürel, ekonomik ve teknolojik yapıyı etkilemekte, bu yapılardaki değişim ve gelişimi belirlemektedir. Dünyayı lokal bir bölgeye benzer biçimde şekillendirdiği düşünülen küreselleşmenin bu bağlamda halk kültürü alanını etkilemesi de kaçınılmazdır. Küreselleşme ile tüm dünyanın kültürü ile hanelerin içine rahatlıkla girdiği değerlendirilebilir. En çok izlenen televizyon programlarında küçük yaşlardaki çocukların yerkürenin herhangi bir yerinde popüler olmuş dansları yapması, kısa süre önce bölgesi dışında yaygın olmayan bir kültür olan Uzakdoğu kültürünün filmleri, müzikleri, giyim kuşamı ile en ince ayrıntısına kadar dünyanın uzak coğrafyalarında yaşayan çocuklar tarafından içselleştirilebilmesi, küreselleşmenin halk kültürüne olan etkisinin ne boyutta olduğunu göstergesi olarak yorumlanabilir. Bireyler ve toplumların farklı kültürlerle tanışabilmesinin faydalarının olduğu düşünülse de kendi kimlik ve özelliklerini kaybetme tehlikesi ile baş başa kaldığı söylenebilir. Bu nedenle toplumların tehlike karşısında kalan kimliklerinin korunması ve toplumsal devamlılığın sürdürülmesi için halk kültürünün gelecek nesiller için önemini tekrar hatırlanması gereklidir.

Küreselleşmenin Türk halk kültürüne etkilerine bakıldığında ise pek çok kültüre kıyasla çok daha yıkıcı sonuçlara sebep olduğu söylenebilir. Doğu ve Batı kültürlerinin kesişme noktasında bulunması hasebiyle küreselleşme ve kültür tartışmalarının tam ortasında bulunan Türkiye'nin küreselleşmenin etkilerini bu sebeple çok daha şiddetli biçimde yaşadığı değerlendirilebilir. Kültürel, ticarî, düşünsel olarak dış etkilere açık bir ülke konumunda olarak bilinen Türkiye, dünyadaki değişimleri hızlı biçimde takip eden ülkelerin öncülerindedir. Bayar (2008, 32)'a göre de Batı'yla Doğu'nun, Kuzey'le Güney'in buluştuğu bir noktada, Avrasya'nın merkezinde yer alan Türkiye'nin küreselleşmeden büyük ölçüde etkilenmesinin söz konusu bu jeostratejik konumundan farklı bir nedeni de coğrafyasında barındırdığı insan topluluğunun özelliğidir. Türkiye, köklü tarihi ile farklı kültürlerle ev sahipliği yapan bir ülke konumundadır. Esasen farklı insan toplulukları arasındaki ilişki ve etkileşimlerin doğal olmayan bir şekilde artışı olarak tanımlanan küreselleşmenin bu özellikteki bir ülkeye büyük etkilerinin olması kaçınılmazdır.

Küreselleşme Olgusu Bağlamında Halk Kültürünün Geleceği

Küreselleşme konusunda farklı görüşleri savunanların kendilerine özgü haklı gerekçelerinin olduğu varsayılabılır. Küreselleşme sürecinde kimi toplumlar önemli avantajlar elde ederken kimi toplumlar geri düşmüşlerdir. Bu sebeple, toplumca kültürel değerlerini özümseyen, farklı kültürel değerlere saygılı, bilişim teknolojilerinin olumlu özelliklerini kullanabilen niteliklere sahip, paylaşımcı, işbirliğine ve grup çalışmasına yatkın bireyler yetiştirmek, avantajını yitiren toplumlara özgün nitelikler kazandıracaktır. Bu bağlamda eğitim uygulamaları sırasında yaşanan sorunlara daha duyarlı olmak gerektiği ifade edilebilir. Mevcut uygulamalarla çağın gereklerine uyum sağlayabilecek bireylerin yetiştirilmesinin halk kültürünün doğallığı ile de demode olmuş birtakım çalışmalarla da mümkün

kültürlerarasıcılık ve hibritleşme olarak tarif edilen tezleri kabul etmemektedir (Holton, 2013, 73). Dolayısıyla mevcut tezler arasından herhangi birini öne çıkararak küreselleşme üzerinden halk kültürü etkilerinin analiz edilmesi mümkün görünmemektedir. Bunun yanı sıra halk kültürü aktarımının modern dönemde nasıl başarılacağını önermek de ancak sistemli bir eğitim-öğretim programı kurularak başarılabilir. Söz konusu sistem ortaya konmadan evvel ise yine küreselleşmenin etkileri ile oluşan mevcut eğitim kurumsallaşması da hesaba katılmalıdır. Zira küreselleşen dünyada eğitim adına en vahim durumun eğitimin bir ticari mal olarak kabul edilmesi, ulusal devletlerin küçülmesinin amaçlanması ve bunun beraberinde ortaya çıkan özelleştirme furyası olarak görülebilir. Eğitimin bir ticari olgu olarak kabullenilmesi, kişinin kendini gerçekleştirmesinin ve eğitimin asıl amaçlarının gerçekleşmesi önünde bir engel olarak değerlendirilebilir.

Özetle küreselleşmenin literatürün genelinde kaçınılmaz, yaşanmak zorunda olunan bir süreç şeklinde nitelendiği görülmektedir. Ancak bu kabullenme, küreselleşmenin kaidelerinin ve sunduğu değerlerin/değersizliğin peşinen özümsemesi şeklinde olmamalıdır. Öz değerleri ile dünya sahnesinde bulunmak isteyen milletlerin başta kültürel varlıkları olmak üzere benliklerini ortaya koyan değerlerini yaşatarak ilerlemesinin mümkün olduğu bir kültürel aktarım sürecinin şekillendirilmesi gereklidir.

Kaynakça

- Arslan, Mustafa. “Küreselleşme ve Yerellik İkileminde Buldan Halk Kültürü”. *Buldan Sempozyumu*, 23-24. Denizli: 2006.
- Aslan, Kadir. “Küreselleşmenin Eğitim Boyutu”. *Ege Eğitim Dergisi*, 5(1) (2004), 1-5.
- Atasoy, Berkant. ve Kuter, Füsün Öztürk. “Küreselleşme ve Spor”. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1) (2005), 11-22.
- Aydemir, Cahit. ve Kaya, Mehmet. “Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20) (2007), 260-282.
- Balay, Refik. “Küreselleşme Bilgi Toplumu ve Eğitim”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2) (2004), 64-65.
- Bayar, Fırat. “Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye”. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32 (4) (2008), 25-34.
- Coşkun, Güleda. *Tokat'tan Derlenen Türkü Sözlerindeki Halk Kültürü Öğelerinin Bir Eğitim Aracı Olması Bakımından İncelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Çalık, Temel. ve Sezgin, Ferudun. “Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (1) (2005), 55-66.
- Ekmekçi, Aydın. *Küreselleşme ve Türk Halk Kültürü Üzerine Etkileri*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004.
- Holton, Robert. “Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları”. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (47) (2013), 59-75.

- İçli, Gönül. “Küreselleşme ve Kültür”. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (2) (2001), 163-172.
- Kabaklı, Ahmet. *Türk Edebiyatı*, II. Cilt. İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1973.
- Karabağ, Servet. *Mekânın Siyasallaşması*. İkinci Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi, 2006.
- Konak, Nahide. “Ekonomik Küreselleşme ve Ulus-Devlet: Kuramsal Yaklaşımlar”. *Edebiyat Dergisi*. 9.12.2012.
<http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/2011281NahideKonak.pdf>
- Özkul, Osman. *Kültür ve Küreselleşme*. İstanbul: Lejand Kitap, 2023.
- Tağraf, Hasan. “Küreselleşme Süreci ve Çokuluslu İşletmelerin Küreselleşme Sürecine Etkisi”. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3 (2) (2002), 33-47.
- Uslu Çetin, Oya. “Küreselleşmenin Eğitimin Farklı Boyutları Üzerindeki Etkileri”. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (1) (2015), 75-93.
- Yurdabakan, İrfan. “Küreselleşme Konusundaki Yaklaşımlar Ve Eğitim”. *Eurasian Journal of Educational Research, Issue 6*, (2002), 61-66.
- Zengingönül, Oğul. “Nedir Bu Küreselleşme? Kaçabilir miyiz? Kullanabilir miyiz?”. *Siyasa*, 1 (1) (2005), 87-88.